

губернські і повітові земські установи» від 12 червня 1890 р., дворянство надбало право станового цензу на участь в земських виборах. Аби органи місцевого самоуправління працювали ефективно, влада запровадила фінансову незалежність органів місцевого самоуправління, яку вони отримали завдяки праву встановлення податків на місцеві статки, виборності посадовців з місцевих, що знали потреби населення; можливості опротестувати ухвали губернаторів, звертаючись до Сенату. До корпусу гласних заборонено було обирати представників адміністрації та судових установ, губернаторів, віце-губернаторів, членів губернських правлінь, губернських і повітових прокурорів і стряпчих, чиновників місцевої поліції. Це відіграло позитивну роль у діяльності органів місцевої влади. Колективне обговорення питань удосконалення сфери соціальних послуг і прийняття ухвал на земських зібраннях і міських думах дозволило зарахувати їх до ефективного управлінського засобу формування місцевої влади.

Інститут виборів в Україні у ХІХ ст. базувався за становим принципом. Прагнучи зміцнити свою владу шляхом створення виборних, представницьких органів влади, російські можновладці використовували населення України заручниками своєї внутрішньої політики. Виборчі технології, що застосовувались царатом при формуванні представницьких органів Російської імперії, надавали йому можливість контролювати виборні органи влади, рівень участі українців в управлінні державою. Таке використання виборчих технологій в Україні зберігалось до 1906 р. і було змінено лише в нових історичних умовах.

Виборчі традиції українського народу визначили подальший шлях формування демократії, засвідчили, що в Україні ефективні виборчі технології, що враховують специфіку і менталітет українського суспільства.

Лісогорова Катерина Миколаївна

*к.ю.н, доц. кафедри історії держави та права
України та зарубіжних країн Національного
університету «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»*

КОДИФІКАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В ПЕРІОД ДЕСТАЛІНІЗАЦІЇ (середина 1950-х – середина 1960-х рр.)

З середини 1950-х рр. в УРСР було розпочато нову кодифікацію, під час якої приймалися нові норми, скасовувались застарілі, усувалися прогалини законодавства. 14.05.1956 р. Президія Верховної Ради УРСР прийняла постанову «Про перегляд кодексів законів УРСР», якою доручила Міністерству юстиції республіки організацію підготовки проектів цих законодавчих актів. Відповідно до закону від 11.02.1957 р. про віднесення до компетенції союзних республік законодавства щодо устрою судів союзних республік, а також прийняття цивільного, кримінального, цивільного процесуального і кримінально-процесуального кодексів в Українській РСР, як і в інших союзних республіках, розпочалася робота по кодифікації радянського законодавства, зокрема, з підготовки проектів нових кодексів.

Ця робота здійснювалась у тісному зв'язку практичних працівників органів юстиції, судів, прокуратури з вченими-юристами Харківського юридичного

інституту, юридичних факультетів Київського і Львівського державних університетів, сектора держави і права Академії наук Української РСР .

Основи цивільного законодавства повинні були служити базою для цивільних кодексів та інших актів, які приймалися в союзних республіках. Робочими комісіями було підготовлено п'ять проектів кодексів: кримінальний, цивільний, кримінально-процесуальний, цивільно-процесуальний кодекси та кодекс законів про працю Української РСР.

Всі проекти кодексів створювалися на основі та у повній відповідності з Конституцією СРСР і Конституцією Української РСР, діючим загальносоюзним законодавством, діючими кодексами УРСР, а також досягненнями правової науки.

На другій сесії Верховна Рада Української РСР шостого скликання 18.07.1963 р. затвердила новий Цивільний кодекс УРСР, який було введено в дію з першого січня 1964 р. Президія Верховної Ради Української РСР 09.12.1963 р. прийняла Указ «Про порядок введення в дію Цивільного і Цивільного процесуального кодексів Української РСР».

У ст.1 Указу визначався порядок застосування цивільно-правових актів, норми яких не включено до цивільного і цивільно-процесуального кодексів. Це були постанови ЦВК і РНК УРСР, Ради Міністрів УРСР, Укази Президії Верховної Ради УРСР, інструкції, які були видані міністерствами та відомствами в межах їх компетенції.

У ст.2 Указу визначався час, з якого застосовувались норми цивільного кодексу – як загальне правило проголошувалось, що норми кодексу застосовувались на майбутнє, тобто після введення в дію Цивільного кодексу - з 01.01.1964 р. Це ж підкреслювалось і в статті 5 і 6 Указу стосовно до норм про наслідки недійсності угод та строків позовної давності і пред'явлення претензій. Разом із тим, окремим нормам цивільного кодексу Указ надавав зворотної сили.

Цивільний кодекс УРСР складався з преамбули і восьми розділів, об'єднаних у 572 статті. Він регулював «майнові і пов'язані з ним особисті немайнові відносини з метою створення матеріально-технічної бази комунізму і все більш повного задоволення матеріальних і духовних потреб громадян».

У випадках, передбачених законом, кодекс регулював також і інші особисті немайнові відносини. Учасниками зазначених відносин виступали державні, кооперативні громадські організації і громадяни.

У ЦК УРСР закріплювалися два види власності: соціалістична та особиста. Першу становили державна (загальнонародна) власність; власність колгоспів, інших кооперативних організацій, їх об'єднань; власність громадських організацій. Для державної власності як основної форми соціалістичної власності було передбачено багато переваг у її здійсненні та захисті.

Загалом, оцінюючи загальні результати кодифікації цивільного законодавства в УРСР в період десталінізації (середина 1950-х - середина 1960-х рр.), можна зазначити, що в умовах збереження реакційної командно-адміністративної системи могло мати місце лише його часткове реформування.